

Protestantiseringen av Svenska kyrkan

Svenska kyrkan är inte en protestantisk kyrka. Den är en evangeliskt-lutherskt reformerad katolsk kyrka, som tyvärr är på väg att protestantiseras.

Markus Hagbergs artikel i detta nummer klargör varför man måste vara noga med orden i det här avseendet och inte sätta likhetstecken mellan protestantisk och evangelisk-luthersk. Med stöd i teologisk forskning av amerikanska och nordiska lutheraner visar han att reformationen i Västeuropa på 1500-talet till teologi och syften var en fundamentalt katolsk förnyelserörelse inom kyrkan. Protestantismen är en tolkning av denna dessvärre kyrkosplittrande reformation, gjord långt senare av en fraktion inom den alltmer splittrade evangeliska rörelsen i den rationalistiska upplysningens och begynnande romantikens anda och intresse. I protestantis-omens försnävande och förenklande förståelse är brottet med den romersk-katolska kyrkan huvudsaken i reformationen, en nödvändig protest mot och frigörelse från det kvävande arvet från det förflutna, som äntligen satte individens samvete, förnuft och beslutsförmåga i centrum och förvisade tradition och given uppenbarelse till periferin.

Reformationens kärna var en het vilja att sätta Guds uppenbarelse i den heliga Skrift, bevittnad, stödd och förklarad av en sky av kyrkofäder och teologer i hela den katolska traditionen, i kyrkans centrum. Detta syns tydligt i den bekännelse, som lades fram av den reformatoriska rörelsen inför kejsare och riksdag i Augsburg 1530 (*Augustana*). Detta kärnsyfte är lika tydligt i det dokument som skulle skapa endräkt (*concordia*) mellan olika delar av den evangeliska rörelsen några decennier efter reformatorernas död, Konkordieformeln av år 1580. De reformatoriska gemenskapernas anspråk var således att man bättre representerade den rätta, katolska kyrkan än vad samtidens förvärdsligade ledarskikt i kyrkan hade låtit utvecklingen leda fram till. Man ville att kyrkan skulle återformas från sitt centrum, uppenbarelsen i Guds Ord, och lägga av några specificerade missbruk i lära och praxis. – Att detta ledde till kyrkosplittring i den västerländska kyrkan har många orsaker, varav den framväxande nationalismen i Europa är en av de viktigare.

Protestantisomens kärna är raka motsatsen: anti-katolicitet. Ett av dess axiom är att det föreligger en *Grunddifferenz* mellan katolskt och protestantiskt som inte kan och inte ska överbryggas. I princip innebär detta att allt närmande mellan kyrkorna är felaktigt och att allvarligt menad ekumenik är ett kompromissande med sanningen. Är något katolskt, så är det i sig självt fel. Att påven Johannes Paulus II vid sitt besök i Norden 1989 tilläts komma in i Roskilde domkyrka bara på villkor att han inte yttrade ett enda ord därinne är inte bara ett exempel på dansk tjurighet utan ett äkta uttryck för protestantisemen. Som bekant mottogs han på annat sätt av ärkebiskop Werkström i Uppsala.

Protestantism i sträng mening är en rak motsägelse av katolsk tro, hävdad för att rättfärdiga den egna existensen som ett separat kyrkosamfund bredvid kyrkan. Efter protestantisomens genombrott i Europa har följdriktigt denna legitimerade individualism och själv rättfärdighet öppnat för en flodvåg av kristen splittring – det lär finnas över 20 000 protestantiska samfund i världen. Men att de kyrkor som separerades av reformationens kyrkosplittring – vilken hade

mer vägande orsaker än teologisk oenighet – inte kan eller bör förenas igen enligt Jesu bud om de troendes enhet är uppenbart osant ur både teologisk och moralisk synpunkt. Den insikten borde leda till en ny reformation inom de evangeliska kyrkorna, med det främsta syftet att söka enhet mellan kristna i stället för att legitimera och heligförklara splittringen.

Men ägnar sig inte Svenska kyrkan ivrigt åt ekumenik? Nej. »Efter 1992 har man i huvudsak bara ägnat sig åt brons ena ände: internationella kontakter med liberala protestantiska kyrkor och inom Sverige med några hastigt krympande frikyrkor», för att låna Peter Bexells sammanfattande karakteristik (SPT nr 3/2014, s. 71). Dessutom finns en rad illavarslande tecken på avsaknaden av verklig vilja till enighet med kyrkor utanför den Svenska. Två så olika kyrkor som den Anglikanska kyrkan i England och den lutherska Mekane Yesus-kyrkan i Etiopien har i officiell korrespondens med skärpa påpekat att Svenska kyrkan nonchalerat sina i skriftliga avtal fastslagna åtaganden till samråd om viktiga teologiska frågor innan beslut fattas. Vår kyrkas hastiga vändning i äktenskapsfrågan under 2009 gjordes i *splendid isolation* från andra kristna och visade tydligare än några ord kan bortförklara att ekumenik för Svenska kyrkan är enbart snack och ingen verkstad.

Denna så att säga kollektiva individualism ('vi svenskar bestämmer i vår svenska kyrka') motsvaras av en personlig individualism i trosfrågor, även hos kyrkans främsta företrädare och innehavare av läroämbetet. Som vi påpekat tidigare besvarade fyra av de fem utfrågade kandidaterna till posten som ärkebiskop en viktig lärofråga (om Jesu relation till Gud) enbart ur sitt personliga perspektiv. »De fyra dispenserar sig med andra ord från sanningsfrågan och flyr i sak undan Kristusbekännelsen in i att tala enbart om sina rent personliga upplevelser och tankar» (SPT nr 22/2013). Det innebär att det för dem inte finns någon överindividuell uppenbarad sanning, som kan formuleras på mänskligt språk och ska bekännas och försvaras i den kristna kyrkan, utan bara ett sanningarnas smörgåsbord, där 'jag' och enbart jag väljer sanning. Detta är inte evangeliskt-luthersk reformation utan protestantism, dragen till sin spets.

På ett lägre plan kan noteras att den präst som för någon tid sedan offentligt och med eftertryck hävdade, att det inte finns någon synd och ondska hos människor att frälsas ifrån och inget behov av försoning med Gud, inte heller någon faktisk försoning i Jesu korsdöd, nu åter tjänstgör som komminister i sitt stift. Vi hoppas naturligtvis att domkapitlet i Västerås först förvissat sig om hennes omvändelse till kristen tro, men frågar likafullt om inte en offentlig förnekelse borde motsvaras av ett offentligt bejakande – för de troendes skull.

Det finns åtskilligt mer att peka på som exempel på en tilltagande protestantisering av vår kyrka. Man kunde nämna det trankila införandet i församling efter församling av en ordning för nattvardsfirande med vinlöst »vin» och brödlöst »bröd» utan någon besvärande teologisk genomarbetning av frågan. Eller den mera subtila förändringen av läroämbetet från episkopalt och ekumeniskt ansvarigt till att vara uttrycket för den heliga folkviljan i ett politiskt dominerat kyrkomöte – tanken om att demokratin är en successiv uppenbarelse från Gud har skjutit undan Guds eget sätt att uppenbara sig till en plats i det teologiska museet.